

Simon Flem Devold «Spikern»

✎ TEKST: EGIL ULATEIG
FOTO: ANTON HAUGSTAD

■ **Hvem var Spikern?**
■ Navnet er tittelen på en av høstens mest solgte dokumentarbøker, skrevet av den kjente journalisten Simon Flem Devold.
■ Både hjemmefrontledere fra Den andre verdenskrigen og krigshistorikere grubler over spørsmålet akkurat nå.

Boken om Spikern inneholder nemlig en sensasjon som synes å ha gått de fleste anmeldere og lesere hus forbi.

Hovedpoenget er at den pur unge gutten Spikern eller Spikern er medlem av en topphemmelig etterretningsgruppe som overvåker alle andre motstandsgrupper, pluss kommunister, og sender meldinger over radio til England om dette. Derfra blir rapportene viderefremmet til Paris, kanskje også Washington — og til Hitlers hovedstad Berlin, noe som i praksis vil si Gestapo eller den militære organisasjonen Aswehr.

«Kan bevis»

I boken skriver Flem Devold at han selv har oppsøkt to personer i Tyskland og England som «kan bevis» riktigheten av opplysningene om dette sensasjonelle forholdet.

Historikeren Ragnar Ulstein, som nå er midt oppe i en bokserie om norsk etterretning under krigen sier at dersom opplysningene er riktige, må han omskrive store deler av verket.

Mye tyder på at Simon Flem Devolds bok ikke forteller en sann historie. Forfatteren og forlaget sier at boken gir et «menneskelig gripende bilde» av motstandskampen, men de er trolig nå blitt klar over at det dreier seg om et falsum.

...etter krigen

Hovedproblemet med Spikern er at det finnes bare én eneste faktisk opplysning i boken. Denne opplysningen er imidlertid betydningsfull. Den forteller at Spikerns beste venn dro ut av Oslo etter studentdeportasjonen den 30. november 1943. Følger man bokens tidsangivelser kommer man til at Spikern begynte å spionere for gruppen våren 1945 og ble sendt til Nacht und Nebelz leir i Tyskland høsten 1945.

Også dette innrømmer både forfatteren og forlaget Cappelen overfor Bergens Tidende er «en beklagelig feil».

Taushet

Simon Flem Devold vil ikke fremlegge dokumentasjon som støtter opp om Spikerns tragiske livshistorie. Han sier at han har avgitt et hellig taushetsløfte til Spikern og kameraten Arne, som nå skal være døde, og til gruppelederen Tarzan, som visstnok lever i beste velgående på Oslos vestkant.

I et radioprogram lovet Flem Devold å be Tarzan om å bekrefte historien overfor Ragnar Ulstein. Det har til nå ikke skjedd.

Spikern havnet på livets skygeside etter krigen og ble uteligger i Oslo, sier boken. Bergens Tidende har systematisk trålet dette miljøet og institusjonene som her tar hånd om disse sterkt

Forfatter: Simon Flem Devold, bygger historien om Spikern på et falsum?

alkoholiserte menneskene. Konklusjonen er at det muligens fantes en person som kaltes Spikern. Han het Raymond Olsen, født i 1916 og medlem av Milorggruppen D 13. Da Flem Devold ble konfrontert med dette navnet ble han taus en lang stund. Så sa han: «Det fantes flere med slikt navn.»

Den 25. november 1988 skrev Simon Flem Devold en gripende nekrolog over Spikern i sin avis Aftenposten. Han har skrevet flere artikler om han senere, og fått en rekke leserbrev fra bevegte mennesker. Men Raymond Olsen døde den 23. september 1983. Bergens Tidende har gjennomgått de komplette listene over dødsfall i Oslo i oktober og november 1988 med utgangspunkt i de vage data Simon Flem Devold gir og kan slå fast at det ikke er noen av disse som stemmer overens med dem.

Forlegger: Anders Heger i Cappelen, ingen entydig dokumentasjon om Spikern.

Forfatteren sier at boken er et monument over et menneske som ofret mye og led enda mer, både under krigen, i form av tortur og fangenskap, og etter krigen som et psykisk vrak.

Motstandsfolk raser

Norske motstandsledere, med Gunnar Senstebj i spissen, raser imidlertid mot Flem Devolds bok. De sier at ingenting som står der stemmer med deres erfaringer. Ragnar Ulstein, som karakteriserer boken som «usannsynlig», har lansert en teori som Flem Devold i dag støtter:

Spikern var medlem av en organisasjon som var offer for et slags Rinman-komplot og ble en negativ kontakt for tyskerne. Det betyr at de trodde at de arbeidet for Norge, men i virkeligheten tjente Hitler. Ulstein sier at dette bare er ment som et halmstrå for forfatteren.

Den ansvarlige for dkumen-

tarlitteratur i Cappelen, Anders Heger, sier at forlaget ikke har noen entydig dokumentasjon. Han vedgår at forlaget har stolt på forfatteren og dette beror på et vanlig tillitsforhold mellom forfatter og forlag.

I 1988 ble det avslørt at første-premievinneren i Cappelen's dokumentarikkonkurranse ikke var dokumentarisk.

Heger og Flem Devold satt i møte etter at Bergens Tidende presenterte dem for sine opplysninger, men forlaget har ikke i sinne å foreta seg noe med boken. Heger kaller den «et gripende menneskelig dokument» og hevder at den forteller noe viktig om krigen.

Både hjemmefrontfolk og historikere Bergens Tidende har kontaktet er sjokkerte over at ingen anmeldere har reagert på bokens innhold.

Våren 1945

Det er en rekke forhold som setter store krav til innbildningsevnen. Det første og viktigste er tidsaspektet, som er meget sentralt i boken. Som nevnt reiser Arne fra byen etter studentdeportasjonen i slutten av november 1943. Han drar til en gård som faren hans eier og møter der den unge gutten som senere blir kalt Spikern fordi han har en fenomenal evne til å huske muntlige meddelelser. Men det er først vinteren etter «neste høsten», det vil si i 1945, blir den nerveslette gutten sendt på ferie i fjellet, hvor han treffer en slags Synnøve Solbakken, den 18 år gamle Mariann. De innleder et kjerlighetsforhold og møtes senere i Oslo. Både Ulstein og motstandsledere sier at dette i seg selv er utenkelig. «Man lot ikke en ustabil gutt

som satt inne med livsviktige hemmeligheter få avregere på en slik måte. Da sendte man dem til Sverige».

Halvt år i fengsel

Så blir Spikern arrestert av Gestapo. Han sitter et halvt år på Victoria Terrasse, lemlestet og nedbrutt, før han blir sendt til Tyskland. Det vil si at han, som en av de få motstandsfolk, satt i konsentrasjonsleir høsten og vinteren 1945—46.

Spikern blir frigjort av Den røde armé og tilbrakte et år i Sovjet. Deretter kom han hjem og gikk på fylla i Oslo. Der møtte han så Flem Devold som på 1970-tallet skrev tallrike artikler og reportasjer om uteligerne. Det er en kjent sak at en del psykiske vrak fra krigen havnet i dette miljøet.

Bergens Tidende har snakket med en rekke av Frelsesarmeens sosialarbeidere som er enige om at det siste som dør hos mange av dem, er fantasien.

Simon Flem Devold sier til Bergens Tidende at han ikke angrer på boken og vil fortsatt forsøke å få Tarzan til å stå fram, i alle fall overfor Ragnar Ulstein eller Hjemmefrontmuseets historikere. Men han har lite håp om at så skjer.

«Men finnes det en person som kaltes Tarzan under krigen?»

«Ja, det gjør det vel», svarer Flem Devold.

Bergens Tidende har snakket med vel et dusin gamle motstandsledere. Denne boken har rammet dem midt i hjertet og de forlanger full avklaring av de forholdene som den behandler.

Det kan verken Cappelen Forlag eller Simon Flem Devold love foreløpig.

Bergens Tidende 2. November 1989